

Ա.Ս. ՊՈՒԶԿԻՆ

ԱՎԱԶԱԿ ՅԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՊԵՏԷՐՈՍ

19 NOV 2010

22 JUN 2007

89171

7-97

ար

Ե. Ս. ԳՈՒԶԿԻՆ

ԱՎԱԶԱԿ ՅԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

Պ Ե Տ Ն Ր Ա Տ

ՀԼԿՅԵՄ Կ.Կ. ԿԻՑ ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒ-
ԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1987

23 JUL 2013

12996

2800
38

Ա. Ս. ՊՈՒՇԿԻՆ

Այն յերամբ չեր սև ազոավների
 Իջել քայքայվող վոսկրակույտերին,
 Վոլգայից այն կողմ, խարուկի չորս դին,
 Խումբն եր հավաքվել շրջմոլիկների:
 Ինչպիսի՞ խառնուրդ դեմքի, ըզդեստի,
 Յեղերի, լեզվի և ունեցվածքի,
 Հյուղերից մթին, խուցերից բանտի
 Յեկել են նրանք հանուն վաստակի:
 Այստեղ ամենքի նպատակն է ձեկ
 Աղբում են նրանք ազատ, անորենք.
 Աչքի յեն ընկնում ահա նրանց մեջ՝
 Նա, վոր փախել է Դոնից ուղմատենչ,
 Յեվ նրանք՝ հրյան գանգուր, սևահեր,
 Տափաստանների վայրի վորդիներ,
 Ղալմուխն ու բաշկիրն այլանդակ, տգեղ,
 Ծիկահեր ֆիննը և միշտ աեղից աեղ
 Պարապ ծուլությամբ թափառող գնչուն:
 Արյուն, և վտանգ, և խարեություն
 Կապն են ահավոր այդ ընտանիքի.
 Նա յե նրանցը, ով հոգով իր քար
 Անցել է ամեն աստիճան վոճրի,

Նա, ով մորթում է ձեռքերով իր սառ
Այրի կնոջն ու վորբուկին թշվառ,
Ծաղրով է նայում մանուկի լացին,
Ով չի խնայում, յերբեք չի ներում,
Ում սպանությունն է խնդություն բերում,
Ինչպես տեսության ժամը սիրածին:

2

Լռեց ամեն ինչ: Լուսինը դժգույն
Իր լույսն եր սփռում նրանց յերեսին,
Յեւ գալաթը լի գինով փրփրուն
Անցնում է մեկի ձեռքից մյուսին:
Ահա տարածված կռա, խոնավ գետնին
Ննջում են վոմանք խավարում զգաստ.
Յեւ յերազներն են ահա չարիմաստ
Սավառնում նրանց հանցավոր գլխին:
Վոմանց ել զրույցն հանդարտ ու կամաց
Կարճում են պարապ ժամը գիշերի...
Յեւ ահա խումբը չրջան բոլորած
Զրույցն է լսում մի նոր յեկվորի:

3

«Մենք յերկուս եյինք: Յեղբայրս և յես:
Մեկտեղ աճեցինք: Պահեց, սնեց մեզ,
Մեր մանկությունը—ընտանիքն ոտար:
Մեր մանուկ կյանքում ուրախ որ չկար:
Արդեն գիտեյինք ձայնը կարիքի,
Դառն արհամարանք կրեցինք մենք շատ
Յեւ վաղ վրդովվեց մեր մանուկ հոգին
Դաժան նախանձի տանջանքն անընդհատ:

Վոչինչ չմնաց վորբերիս համար
Վոչ հոգ, վոչ խրճիթ. մանուկ հասակից
Հողախ մեջ եյինք ու միշտ վշտահար.
Վերջը ձանձրացանք մեր այդ վիճակից:
Համաձայնության յեկանք միմյանց հետ,
Փորձելու մի այլ վիճակ այսուհետ:
Ընկեր ընտրեցինք մեզ համար ընդմիշտ
Գիշերը խավար և դաշույնը սառ,
Մոռացանք ընդմիշտ և յերկչանք, և վիշտ,
Խիղճն ել մեզանից վանեցինք իսպառ»:

4

Ա՛խ, ջահելություն դու բուռն ու կտրիճ.
Մեր կյանքն այն պահին լավ եր և ուրախ,
Յերբ մեր կորուստը հեղնելով անվախ,
Մենք կիսում եյինք մեր մեջ ամեն ինչ:
Ու յերբ վոր պայծառ լուսինն եր ծագում
Շրջում ու կանգնում յերկնի մեջտեղում,
Թագստից դեպի մենք անտառը խոր
Գնում արհեստին մեր վտանգավոր
Ու սպասում եյինք ծառի հետեւում՝
Զի՞ գալիս արդյոք ձանապարհով մութ
Խղճուկ քահանա, կամ հարուստ ջհուղ,
Կողոպտում եյինք, ամեն ինչ տանում:
Յերբեմն ել խորին գիշերով ձմռան,
Նորից յեռաձի մեր կառքը լծած,
Մենք յերգում, սուլում ու նետի նման
Զյան շեղջերն եյինք կտրում սրընթաց:

Ո՞վ չէր սարսափում մեր հանդիպումից...
Հենց վոր տեսնեցինք մի լույս պանդոկից,
Այնտեղ ենք արագ, անհապաղ թռչում,
Բաղխում ենք արագ, անհապաղ կանչում,
Զրի ուտում ենք, խմում ու յերգում,
Վառ աղջիկներին փաղաքշում, գրկում»:

4

Յեվ ի՞նչ: Բա՛ջերը վերջապես ընկան,
Շատ չտեմեցին քեֆերը նրանց:
«Ու մեզ բռնեցին.— դարբիններն յեկան
Ինձ ու յեղբորս դամեցին միմյանց:
Պահակն էլ տարավ մեզ բանտը միմին»:

5

«Յես ավազն էյի ու մեծ հինգ տարով,
Տանջանքն առավել տարա, հաղթեցի:
Հեղձուկ ողբի մեջ, կապված շղթայով,
Նա ուժից ընկավ, յես վողջ մնացի:
Ծանր շնչելով, թախծից հալ ու մաշ,
Տենդի մեջ յեղբայրս գլուխն իրեն քաշ
Ծանր հենելով իմ ուսին, մաշվում,
Մեռնում էր, հաճախ կրկնելով այսպես՝
«Ծանր ե ինձ ողբ... անտառն եմ ուզում...
Զուր ինձ, ջուր տվեք...» իզուր, իզուր յես
Հեղ տառապալիքն ջուր էյի մեկնում:
Բայց նա տանջվում էր կրկին ծարավից,

Բրախնքն էր հոսում անվերջ վրայից:
Արյունն ու միտքն էր նրա բորբոքում
Տանջալի ջերմը թունավոր ցավի.
Յեվ նա այլևս ինձ չէր ճանաչում
Ու ամեն վայրկյան իր մոտ էր կանչում
Մի այլ ընկերով, այլ բացեկամի:
Զառանցում էր նա՝ «դու ո՞ւր հեռացար,
Ո՞ւր ծածուկ ճամբար քեզ առաջնորդեց,
Ինչո՞ւ յեղբայրս ինձ մենակ թողեց,
Հեղձուկ ողբի մեջ այս բանտում խավար.
Նա չէ՞ր վոր խաղաղ վայրից ու կյանքից
Հրապուրեց դեպի անտառը միմին,
Գիշերով այնտեղ սովորեցրեց ինձ
Մարդասպանության վոճիրն առաջին:
Այժմ առանց ինձ լայնածիր, արձակ
Դաշտում շրջում ե ազատ, համարձակ,
Լախար ծանրաչարժ չարժում ե ողում,
Յեվ տարված բախտովն իր նախանձելի,
— Նա՛ ընկերոջն ե մոռացել բանտում...»
Բռնկում էր մերթ նրա մեջ կրկին
Արթնացած խղճի խայթը տանջալի,
Ամբոխվում էյին տեսիլքն ահուկի
Յեվ մատով նրան ըստառնում հեռվից:
Այն խեղճ ծերուկին հաճախ ամենից,
Վորին մորթեցինք մեր ձեռքով մի ուր,
Տեսնում էր իր դեմ նա մտամոլոր:
Հիվանդն աչքերը փակելով ձեռքով
Այսպես էր խնդրում ծերուկի համար՝

«Մնայիր նրա արցունքները ծով,
 Յեվ որ ծերության մի սպանիր նրան,
 Զառամյալ ճիչն է նրա սարսուռից...
 Թող նրան, չկա վտանգ նրանից,
 Զկա նրա մեջ տաք կաթիլ արյան.
 Մի ծաղրիր ճերմակ մազերը նրա,
 Մի տանջիր նրան... դուցե մեղմի նա
 Մեզ համար ասածո զայրութիւն աղոթքով»:
 Յես լսում եյի, վախն իմ հաղթելով.
 Կամեցա զսպել արցունքները այն,
 Վանել նրանից զառանցանքն ունայն:
 Տեսնում եր մեռած մարդկանց պարելիս,
 Վոր խուլ անտառից բանտ եյին դալիս,
 Շշուկն եր լսում նա մեռածների,
 Մոտիկ դուփյունը հալածողների,
 Յեվ ահաբեկված հայացքն եր շողում,
 Մազերն եյին ցից կանգնում տեղի պես,
 Նա, վորպես տերեւ, սարսում եր, դողում,
 Թվում եր նրան՝ տեսնում է կարծես
 Հրապարակներում մարդիկ խռնված,
 Մահավայր տանող ահափոր ուղին
 Յեվ խարաղանը, և դահիճներին...
 Անզգա, ահի դողով բռնված
 Ընկնում եր յեղբայրըս իմ կրծքին հաճախ:
 Այդպես շատ օրեր, գիշերներ անցան,
 Զկար ինձ համար մի վայրկյան խաղաղ,
 Մեր աչքերն քուն յերբեք չունեցան»:

«Զահելությունը համառեց, հաղթեց,
 Յեղբորս ուժերը կրկին յեկան հետ,
 Նա առողջացավ ու վտաքի կանգնեց,
 Սեվ մղձավանջը հեռացավ անհետ:
 Հարություն առանք: Մեզ այն ժամանակ
 Մեր նախկին կյանքի կարոտն եր մաշում,
 Մթին անտառն եր նորից մեզ քաշում,
 Մենք տենչում եյինք դաշտի ողն անհաղ:
 Նողկալի յեր մեզ խավարը բանտի,
 Լույսը թափանցող վանդակից այն փակ,
 Շղթայի ձայնը, կանչը պահակի,
 Մեղմիկ շրջյունը սուրացող հավեր»:

«Յեվ չղթայակապ մի որ քաղաքում
 Մենք վողորմություն եյինք հավաքում
 Մեր քաղաքային բանտատան համար:
 Յեվ վորոչեցինք լության դրկում
 Կատարել իղձը մեր հին, մշտավառ:
 Գետն եր այն կողմը վարար, աղմկում,
 Մենք դեպի այնտեղ-բարձրաբերձ ափից
 Նետվում ենք ջուրը խոր, աղմկալից:
 Շղթաներն են մեր ծանր հեծեծում,
 Մեր պիրկ վոտքերով ալիքն ենք ծեծում,
 Տեսնում ենք ահա ավազոտ կղզյակ,
 Պատռում ենք դետի ջրերը արագ

Այնտեղ ենք լողում: Յեւ մեր հետեից
 Ձայներ ենք լսում՝ «բռնեցեք, փախան»:
 Լողում են հեռվում յերկու պահապան,
 Բայց կղզին ենք մենք արդեն վտաք դնում,
 Մեր շղթաներն ենք քարով կտառտում,
 Ծվենն ենք պատռում մենք մեր շորերի՝
 Արդեն ծանրացած գետի ջրերից,
 Հետապնդումն ենք տեսնում հետեից,
 Մակայն նստում ենք լի հույսով արի
 Յեւ լուռ սպասում: Մեկն ալիքներում
 Սուզվում է արդեն, անքում, թուլանում
 Յեւ, վորպես արձիճ, ջրում չքացավ:
 Մյուսը գետի խորությունն անցավ
 Ձեռքին հրացան, լող տալով համառ,
 Յեւ նա աղաղակն չլսելով իմ,
 Գալիս եր սակայն մոլեգին թափով.
 Թռչում է նրա գլխին յերկու քար:
 Արշունը հորդեց, գորշ ալիքներում
 Նա սուզվեց—ու մենք նորից ջրերում
 Լող տալով յելանք ափը փրկարար,
 Մեզ հետապնդել չեղավ եւ հնար,
 Անտառ գնացինք: Բայց յեղբայրս հեգ...
 Պաղ ջուրը գետի, աշնան ցուրտ ու մեգ
 Ջրկեցին նրան վերջին ուժերից,
 Կրկին ցավը հին նրան տապալեց
 Յեւ մղձավանջը այցելեց նորից:
 Յերեք որ մնաց նա լուռ մահիմերձ,
 Քուն չեկավ յերբեք նրա աչքերին,

Բայց չորրորդ որը սուզված մտքերում
 Կանչեց ինձ ախուր ու ձեռքս սեղմեց:
 Յես աեսա նրա մարմնոգ հայացքում
 Նրա թոթափող տանջանքը այն մեծ.
 Դալկացած ձեռքը ցնցվեց իմ ձեռքում,
 Հռուսեց նա խուլ ու կրճքիս նիրհեց:

8

«Սառած գիակի կողքին մնացի
 Ու յերեք գիշեր չբաժանվեցի,
 Սպասում եյի դեռ, գուցե հանկարծ նա
 Աչքերը բանա, քնից արթնանա:
 Յեւ դառը լացի: Հեռո վերջապես
 Բահը ձեռքս առա ու շիրմի մոտ յես
 Աղոթք կարդացի հոգով մեղսագին,
 Հողին հանձնեցի հեգ յեղբորըս դին,
 Ապա ամեհի իմ վորսին նախկին՝
 Գնացի մենակ... ինձ համար սակայն
 Տարիներն անցած եւ չկան, չկան:
 Գիշերոթները, խնջույքներն ուրախ,
 Ասպատակները անզուսպ ու անվախ
 Բոլորը յեղբորըս շիրմն է խել,
 Թափառում եմ յես մռայլ, միայնակ,
 Քաբացել է իմ հոգին դժնդակ,
 Ու խիղճն է վաղուց իմ սրտում մեռել:
 Բայց խորչումներն եմ յերբեմն խնայում,
 Ծերուկի մորթել սոսկում եմ հիմա.

Այժմ իմ ձեռքը ել չի բարձրանում
 Անպաշտպան, ճերմակ մազերի վրա:
 Հիշում եմ ինչպես այն դաժան բանտում,
 Շղթայով կապված յեղբայրս ուժասպառ,
 Անզգա ընկած, թաղծոտ ու տրտում
 Աղերսում եր ինձ ծերուկի համար»:

200
 38

Պատ. խմբագիր՝ Ս. Վահունի
 Թարգմ. Ա. Ավետիսյանի
 Տեխ. խմբագիր՝ Ան. Գասպարյան
 Սրբադրիչ՝ Ար. Գասպարյան

Գլավիլիտի լիազոր՝ 4678. Հրատ.
 4170. Պատվեր 1003.
 Տիբրած 3000. Թուղթ 72×110. Տպ.
 1/2 մամ.
 Մեկ մամուլում 40960 նիշ. Հեղինա
 կային 1/2 մամուլ.

ՊԵՏՀՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ, ՅԵՐԵՎԱՆ,
 ԼԵՆԻՆԻ ՓՈՂ. 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0319959

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊ.

608

891. 71.
9-94

А.С. ПУШКИН
БРАТЬЯ РАЗБОЙНИКИ
ГНЗ АРМ.ССР ЕРЕВАН